

Pot v nizkoogljično prihodnost bo zelo zahtevna

Vztrajnemu povečevanju deleža obnovljivih virov bo treba prilagoditi elektroenergetsko omrežje, spremeniti se morajo tudi navade uporabnikov.

Do leta 2050 bo morala večina energije, ki se porabi v EU, izvirati iz obnovljivih virov. Cilj Evrope za leto 2030 je, da skoraj podvoji delež obnovljivih virov energije, ki je v letu 2020 znašal 22,5 %, na 40 %. »To pred distribucijski sistem EU prinaša zelo velike izzive, tudi v Sloveniji,« pravijo v Gospodarsko interesnem združenju distribucije električne energije (GIZ DEE).

Elektroenergetski sistem je stabilen

Trenutno stanje elektroenergetskega sistema pri nas je stabilno. Zagotavlja se neprekinjenost napajanja, komercialna kakovost in kakovost napetosti. Elektrodistribucijska podjetja (EDP) pa pri priključevanju naprav za samooskrbo težko sledijo izjemnemu povečanju vlog za izdajo soglasij za priključitev, kar se lahko odrazi kot poslabšanje ravni komercialne kakovosti. »Pri tem je treba izpostaviti, da se kazalniki nanašajo na srednjenapetostno omrežje. Največji pritisk pa bo na obnovi nizkonapetostnega omrežja, ki je v veliki meri že presešlo amortizacijsko dobo. Potrebna bodo vlaganja v ojačitve tako TP SN/NN kot tudi samega NNO,« poudarjajo v GIZ DEE.

Modernizacija omrežja kljub padajočemu donosu

Elektrodistribucijska podjetja nenehno vlagajo v modernizacijo omrežja, da lahko sledijo konstantni 3-% letni rasti porabe električne energije in tudi potrebam uporabnikov, ki se na novo priključujejo na distribucijsko omrežje. Ob tem opo-

zarjajo, da se jim donos (ki ga določa država) na regulativno bazo sredstev kontinuirano znižuje; v zadnjih štirih letih (glede na predhodno regulatorno obdobje) je regulator posegel v višino donosa kar štirikrat, skupaj se je donos znižal za več kot 30 %. Pri tem pa ne upoštevamo leta 2022, ko je država z interventnim zakonom donos distribucijskim podjetjem praktično odvzela. »Donos je vir za pokrivanje naložb, ki so se kljub nižanju stopnje donosa, zvišale za 12 odstotkov,« razlagajo v GIZ DEE.

V zeleno prihodnost s finančnimi spodbudami

Elektrodistribucijski sistem je temelj prehoda v skoraj ničogljično družbo. Brez njegove nadgradnje nam ne bo uspelo udeležiti ciljev zelenega prehoda. Novi primarni viri so voda, sonce, veter, ki so ogljično nevtralni, distributerji pa se soočajo z izzivom njihove zanesljivosti in razpršenosti. Posamezna sončna elektrarna na strehi gospodinjstva uporabnika terja zmogljivost na nizkonapetostnem omrežju. Alternativa manjšim enotam sončnih elektrarn so večje enote v bližini porabe proizvedene električne energije (strehe trgovskih objektov, ki svoje prostore poleti umetno hladijo) ali večje elektrarne na degradiranih območjih (Prapretno v Zasavju).

Kako stimulirati porabnike, da spremenijo navade in uporabljajo elektriko takrat, ko je proizvodnja visoka ali poraba nizka? »Edina učinkovita stimulacija je finančna. Ustrezni tarifni sistem stimulira porabnike k umni racionalni rabi električne ener-

gije. To v praksi pomeni, da v času presežka proizvodnje agregator zniža ceno električne energije in spodbudi uporabnika, da hrani energijo v hranilniku ali pa jo porabi za segrevanje, ohlajanje, pranje – torej stimuliran je, da energijo porablja v času nizkih cen. Trendu mora slediti tudi ustrezna tarifna politika – omrežnine,« razlagajo v GIZ DEE.

Uporabniki se morajo bolj vključiti v delovanje omrežja

Poraba elektrike naj bi se do 2050 podvojila, čemur je treba prilagoditi tudi razvoj omrežij. Uporabniki se morajo dejavno vključevati v prilaganje odjema, vzpostavitev sistema prožnosti in uveljavitev koncepta mikroomrežij – proizvedena električna energija se porabi lokalno na območju nizkonapetostnega omrežja – s čimer se optimizira potreba po širitvi distribucijskega omrežja. Spodbujati je treba gradnjo večjih proizvodnih naprav nad 50 kW, in sicer na mestih, kjer je možna priključitev na obstoječe distribucijsko omrežje, in na lokacijah, kjer se proizvedena električna energija sočasno uporabi (hlajenje trgovskih in poslovnih objektov v poletnem času).

Treba je tudi vzpostaviti mehanizme za prilaganje proizvodnje oz. omejevanje oddaje proizvedene električne energije v omrežje. Izpostaviti je treba prednosti energetske skupnosti – spodbude za individualno samooskrbo naj se preusmerijo v spodbude za skupnostno samooskrbo. Treba je spodbuditi vgradnjo hranilnikov električne energije, ki lahko pri individualni samooskrbi

ob ustreznem dimenzioniranju in energetskega upravljanju razbremeni distribucijsko omrežje.

Subvencije za individualne samooskrbne naprave naj se preusmerijo v spodbude za obvezno kombinirano gradnjo proizvodnih naprav s hranilniki ali samo za hranilnike. Ravno tako je treba z ustrezno politiko spodbud poskrbeti za sočasen nakup električnega avtomobila ali toplotne črpalke oz. porabnika, ki ima zmogljivost prilaganja odjema. Prilaganje odjema pa je treba nagraditi z ustrezno tarifno politiko.

Kaj so povzročili trije meseci brez omrežnine?

Višina plačila za najemnino in izvajane naloge je določena v regulatornem okviru, ki predpisuje tudi višino omrežnine za pokrivanje pravičenih stroškov elektrooperaterja. Ti stroški se primarno pokrivajo iz omrežnine. Ob njihovem znižanju na »nič«, elektrooperater ne more plačati najemnine in plačila za prevzete naloge, ki vključujejo tudi naložbe v distribucijsko omrežje.

Zaradi znižanja omrežnin na »nič« so bili elektrodistribucijskim podjetjem odvzeti prihodki iz naslova omrežnin v ocenjeni višini 66.700.000 evrov, ne da bi bile njihove zakonske obveznosti zmanjšane. Elektrodistribucijska podjetja so imela na dan 31. 12. 2020 skupaj za 263.000.000 EUR kreditov (finančnih obveznosti). Zaradi izpada prihodkov in posledično bistveno znižanega EBITDA so se samodejno poslabšali kazalniki zadolženosti »neto finančni dolg / EBITDA«.

EDP so bila primorana zaradi pomanjkanja likvidnostnih sredstev najemati nove kredite ob sočasnem izpadu prihodkov, kar jih je privedlo v stanje kršitve zavez do kreditodajalcev. S tem se je njihov finančni položaj na trgu poslabšal do te mere, da bančnih kreditov, ki so nujni za izvajanje investicijskih dejavnosti, ne bodo mogli več najemati pod pogoji, ki so smiselni za izvajanje investicij v omrežje, ali morda celo sploh ne bodo imeli več dostopa do kreditov.

Prav tako so se iz istega razloga poslabšali finančni kazalniki EDP, kar jim bo še dodatno otežilo izvajanje zakonsko določenih nalog po nacionalnem razvoju elektro distribucijskega omrežja. Kazalniki zadolženosti so se pri EDP v letu 2022 praktično podvojili, kar je pripeljalo do kršitve bančnih zavez pri vseh EDP. Neizpolnjevanje pogodbenih zavez do kreditodajalcev lahko vodi v zvišanje obrestnih mer in v skrajnem primeru odpoklic kreditov. Posledično je znižanje omrežnin na »nič« iz 4. člena ZUOPVCE resno ogrozilo likvidnost EDP, ki so se bila dolžna

odzvati hipno, skladno likvidnostnim zahtevam po ZFPPIPP.

Po oceni GIZ DEE bo zaradi sprejetih ukrepov obseg vlaganj v elektroenergetsko distribucijsko infrastrukturo v letu 2022 znižan skupno za približno 57,8 milijona evrov. Ocenjujejo, da bodo od načrtovanih 145,2 milijona evrov v letu 2022 lahko realizirali zgolj 87,4 milijona naložb (od predvidenih 220 milijonov), kar pomeni kar 132,5 milijona evrov manj, kot bi jih morali skladno s potrjenim Razvojnim načrtom distribucijskega sistema v RS za obdobje 2021 do 2030. Nenujne naložbe morajo zamikati v prihodnja leta, posledično pa se bo zamikala tudi realizacija NEPN. Za odpravo posledic ukrepa iz 4. člena bodo po oceni GIZ v regulirani dejavnosti potrebovali od 7 do 10 let. »Žal je sprejem interventnega zakona sovpadal prav v najbolj neprimernem trenutku, ko so distribucijska podjetja podvržena izrazito povečanim pritiskom ob priključevanju samooskrbnih proizvodnih sončnih elektrarn,« se dodajajo v GIZ DEE.

